

Список літератури:

1. Гаспаров М. Л. Цицерон и античная риторика. *Марк Туллий Цицерон. Три трактата об ораторском искусстве*. М. : Наука, 1972. 472 с. С. 7–73
2. Любкер Ф. Terentii. *Реальный словарь классических древностей по Любкеру* / под ред. Ф. Ф. Зелинский, А. И. Георгиевский, М. С. Курторга и др. – Санкт-Петербург: Общество классической филологии и педагогики, 1885. С. 1354–1357.
3. О. Мироненко. Цицерон. *Політична енциклопедія* / Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 771 с. ISBN 978-966-611-818-2
4. Цицерон. *Юридична енциклопедія* : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6 : Т – Я. С. 379. ISBN 966-7492-06-0.

Сіньова Людмила Миколаївна

кандидат юридичних наук,
асистентка кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ДО ДНЯ 75-РІЧНИЦІ ПОЧАТКУ ПРИМУСОВОГО ВИВЕЗЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Донині в Україні актуальним є вивчення проблематики щодо осіб, які постраждали під час Другої світової війни, зокрема остарбайтерів. 18 січня 2017 року, в Україні проходив День пам'яті з нагоди 75-ої річниці примусового вивезення українського населення в Німеччину. Саме 18 січня 1942 року з Харкова відправився перший ешелон з українцями в Кельн на примусові роботи. Потяг віз більше 1000 громадян України. У Німеччині їх називали остарбайтерами. Згідно з даними Українського інституту національної пам'яті, в Німеччині працювали до 2,5 мільйонів українців. Це було масове застосування праці іноземців в економіці окремої держави. У Третьюму рейху остарбайтери виснажливо працювали, голодували, помирили від інфекційних хвороб і виснаження [1]. Слід зазначити, що Україна – одна з найбільш постраждалих європейських країн в роки Другої світової війни. В роки Другої світової війни Німеччина та її союзники неодноразово порушували міжнародні норми ведення війни, як стосовно військових (зокрема, радянських військовополонених), так і щодо цивільного населення окупованих країн.

У вітчизняну історіографію примусові робітники увійшли під назвою «остарбайтери», тобто «східні робітники» – так у нацистській Німеччині офіційно називали іноземних робітни-

ків з окупованих територій Радянського Союзу. Незалежно від того, чи їхало населення з території України до Німеччини та її союзників добровільно чи примусово, правовий статус їх не змінювався, вони належали до категорії робітників із Радянського Союзу. Саме з цим періодом пов'язується поява терміну «остарбайтер» [2, с. 44].

Відразу після прибуття робітники зі Сходу потрапляли в розпорядження Міністерства праці та Бюро з використання робочої сили на чолі з Ф. Заукелем, а потім усі зацікавлені в робочій силі німецькі відомства здійснювали розподіл людських ресурсів відповідно до потреб промисловості й сільського господарства. У результаті одних забирали поміщики, інших направляли на державні чи приватні фабрики й заводи та на різноманітні «чорні» роботи, тощо [3, с. 53].

«Остарбайтерами» вважалися працівники з України, Росії, Білорусії, тобто республік СРСР. Саме вони були зобов'язані носити на грудях знак «OST». За сумлінну працю та добру поведінку можна було отримати дозвіл на носіння такого знаку на лівому рукаві. До 1943 р. «остарбайтерам» було заборонено пересуватися навіть у межах одного населеного пункту без німецького нагляду, відвідувати культурні, церковні та розважальні заклади, які призначалися для німецьких та іноземних працівників, а також заклади громадського харчування. Їх вільний час обмежувався 3-ма годинами на тиждень [4, с. 36]. Визначальними особливостями використання праці примусових робітників у промисловості Німеччини були: сувора регламентація робочого дня, заборона з будь-яких причин залишати своє робоче місце, визначений установою праці раціон харчування (у переважній більшості надзвичайно незадовільний), низька, урегульована система оплати праці, вихід на роботу у вихідні, незадовільні умови праці, продумана система покарань за вияв супротиву, суцільне обмеження особистих прав і свобод, позбавлення можливостей задовільняти культурні та духовні потреби, тощо [3, с. 62].

Упродовж війни законодавство щодо східних робітників змінювалося. Наприкінці 1942-го їм дозволили листуватися з

рідними (надсилати дві листівки на місяць), з листопада 1943-го – виходити за межі табору з відома керівництва, наприкінці 1944-го норми харчування вихідців із Радянського Союзу були прирівняні до норм інших іноземців. Однак до завершення війни східні робітники залишалися найбільш безправною і гнобленою категорією у Третьюму Рейху [5]. У 1946 році Міжнародний військовий трибунал в Нюрнберзі визнав примусову працю в нацистській Німеччині злочином проти людяності і порушенням міжнародного права.

З набуттям Україною незалежності проблема примусових робітників почала турбувати громадськість. З 1994 р. розпочались компенсаційні виплати колишнім примусовим робітникам. В Україні і до сьогодні неурядові організації опікуються питаннями цієї категорії осіб. Серед них: Німецький Федеральний фонд «Пам'ять, відповідальність і майбутнє», Український національний фонд «Взаєморозуміння та примирення» (припинив існування відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2011 р. № 455), Всеукраїнська благодійна організація «Турбота про літніх в Україні», Луцька міська громадська ветеранська організація Спілка в'язнів-жертв нацизму, Корсунь-Шевченківська районна організація ветеранів України, Орджонікідзівська міська благодійна організація «Вікторія», Київське відділення Української спілки в'язнів-жертв нацизму, Благодійна організація «Благодійний фонд «Карітас-Київ», Спілка громадських організацій інвалідів Києва, Магдалинівський осередок Дніпропетровського обласного відділення Української спілки в'язнів –жертв нацизму, Єврейсько-українська соціальна ініціатива, Міжнародне товариство з прав людини, Міжнародна громадська організація «Міжнародний фонд «Взаєморозуміння і толерантність» та інші. Як бачимо, незважаючи на те, що питання організації та здійснення соціального захисту жертв нацистських переслідувань не нові в діяльності держави, вони не втрачають актуальності й сьогодні.

Що ж стосується Всеукраїнської благодійної організації «Турбота про літніх в Україні» вона є неприбутковою організацією, що побудована на принципах само і взаємодопомоги людям

похилого віку на засадах волонтерства. Організація працює у 9 регіонах, об'єднує майже 1500 волонтерів у 9 відділеннях та підрозділах по всій Україні. Метою діяльності організації є покращення якості життя літніх людей та їх ресоціалізація шляхом залучення літніх людей до активної життєвої позиції та допомоги своїм ровесникам. З 2008 року Всеукраїнська благодійна організація «Турбота про літніх в Україні» є Партнером Федерального Фонду Німеччини «Пам'ять, відповідальність та майбутнє» і координує Програму «Місце зустрічі – Діалог» в Україні. З 2012 року є афілійованим членом міжнародної організації HelpAge International і членом Європейської Федерації літніх людей (EURAG) [7].

Таким чином, українська держава потребує історичних та правових досліджень, для розвитку української нації, її традицій та релігійної самобутності, які об'єктивно на основі сучасних концептуальних підходів аналізували ключові події нашої правової держави задля подолання ідеологічних стереотипів і формування колективної пам'яті.

Список літератури:

1. Україна шанує пам'ять громадян, вивезених на примусові роботи в Німеччину. URL: <http://newsone.ua/gu>.
2. Сінцова Л. М. Правове регулювання соціального захисту жертв нацистських переслідувань. Монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 239 с.
3. Писцьо В. Українські остарбайтери: особливості підневільної праці в промисловій Німеччини. *Волинські історичні записки*. Том 3. 2009 р. С. 58-64.
4. Кравченко А., Батурич С. Українські невольники Третього Рейху (минуле і сучасність). Публіцистична хроніка. Львів «Кальварія». 2005. 268 с.
5. Українські примусові робітники в Німеччині («остарбайтери»). URL: <http://territoryterror.org.ua>.
6. Гуманітарна програма підтримки для України Фонду «Пам'ять, відповідальність, майбутнє», Німеччина, у співпраці з Всеукраїнською благодійною організацією «Турбота про літніх в Україні». URL: <http://www.tlu.org.ua>.

Тамаш Аліна

студентка за ОР «Бакалавр»
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ З МОНАРХІЧНОЮ ФОРМОЮ ПРАВЛІННЯ

Метою моєї доповіді є розглянути існуючі форми державного правління та виділити основні особливості функціонування, спираючись на характерні приклади держав.

Форма правління – це спосіб організації, порядок створення і взаємодії вищих органів державної влади (парламенту, глави держави та уряду).

Йдеться про систему формування і взаємовідносин інституту глави держави, вищих органів законодавчої і виконавчої влади. Залежно від правового статусу глави держави й порядку формування цього вищого органу державної влади розрізняються дві основних форми державного правління – монархія і республіка.

Монархія (грец. monarchia – єдиновладдя, від monos – і один, єдиний і arche – влада) – це така форма правління, за якої верховна державна влада юридично належить одній особі – монарху (королю, імператору тощо) і передається в порядку престолонаслідування.

Монархії властиві такі юридичні ознаки: безстроковість влади монарха; володіння владою за спадком по праву крові; представництво монарха від імені держави не за дорученням, а за власним правом; непідпорядкованість влади монарха будь-яким іншим суб'єктам; влада монарха оголошується священною і поширюється на всі сфери суспільних відносин; правління здійснює одноособово, тобто може прийняти до свого розгляду будь-яке питання.